

Saskia Belleman

met Marieke Mager en Kelly Valk

Zij is van mij

Hoe kan het dat vrouwenmoord
zo wordt onderschat in Nederland?

Ambo|Anthos
Amsterdam

Inhoud

Voorwoord 7

Inleiding 13

- 1 Kroniek van een aangekondigde dood 19
- 2 Zonder mij niemand anders 35
- 3 Leven met een kogel in het hoofd 53
- 4 Het beest in mij 71
- 5 Welke man slaat nou zijn vrouw? 89
- 6 Komt een vrouw bij de politie 111
- 7 Het einde van de lijn: het Openbaar Ministerie 133
- 8 Vrouwenrechten zijn de kanarie in de kolenmijn 153
- 9 Femicide is niet sexy 189

Nawoord 227

Voorwoord

Het is elke week weer schrikken. Als ik de zittingslijsten van de elf rechtbanken en vier gerechtshoven doorspit om te kijken welke zaken van belang zijn om te verslaan, valt mij steeds weer op hoe ongelooflijk veel zaken erop staan van mannen die ervan worden verdacht hun vrouw of partner om het leven te hebben gebracht.

En dan heb ik het nog niet eens over de vele honderden zaken waarin het nog maar net goed gaat en de vrouw het overleeft, want dat aantal is helemaal duizelingwekkend. ‘Huiselijk’ geweld, het klinkt bijna gezellig, maar de praktijk is dat niet. Bovendien is het een immens probleem in Nederland.

Hoe kan het nou toch, dacht ik, dat we zo’n groot probleem hebben en dat ik er zo weinig over hoor? Het was voor mij de reden om op zoek te gaan naar antwoorden. Waarom gaat het in Nederland zo vaak mis achter de voordeur? Uiterekend de plek waar een vrouw zich veilig moet kunnen voelen? Voor te veel vrouwen blijkt de realiteit helaas anders.

Bijna elke week wordt er in Nederland een vrouw vermoord door haar partner of ex-partner. Toch worden vrouwen die melding doen van stalking, bedreiging of mishandeling bij-

na standaard het spreekwoordelijke bos in gestuurd. 'Bel maar een echtscheidingsadvocaat, mevrouw'tje.' Of: 'Zolang hij niks doet, kunnen wij ook niks.' Terwijl stalking, bedreiging en mishandeling gewoon strafbare feiten zijn.

Veel politiemensen en hulpverleners hebben de neiging om dergelijke meldingen te zien als een uiting van het gebruikelijke gekibbel dat in elke relatie voorkomt. Waar twee kijven hebben twee schuld, toch? Praat het gewoon rustig uit, los het zelf in huiselijke kring op.

Men realiseert zich echter onvoldoende dat een vrouw niet zomaar aangifte komt doen tegen haar (ex-)partner. Een vrouw die bij de politie aanklopt, heeft zelf vaak al eindeloos geprobeerd om het probleem op te lossen. Door te praten, of juist door te zwijgen. Door vooral niets te doen wat hem weer boos kan maken. Door zichzelf weg te cijferen. Onzichtbaar te maken.

Soms lossen mannen het probleem op. Met een mes. Met een vuurwapen. Of met hun vuisten. Dan zie ik ze terug in de verdachtenbank van een rechtbank ergens in het land en steeds weer valt me op hoe ze de schuld bij het slachtoffer leggen. Had zij maar niet dit moeten zeggen. Had zij maar niet dat moeten doen. Schuldbewustzijn is vaak pijnlijk afwezig.

Wat me ook steeds opvalt: iedere rechtbank behandelt de moord op een vrouw als een opzichzelfstaand incident. Terwijl het een uiting is van een patroon binnen onze samenleving. Een patroon waarin veel mannen hun vrouwen beschouwen als hun bezit, als iemand die braaf moet doen wat hij zegt. En vrouwen die dat patroon willen doorbreken staan alleen omdat ze niet serieus worden genomen.

Renée Römken, emeritus hoogleraar gendergerelateerd

geweld aan de Universiteit van Amsterdam, heeft dodelijk geweld tegen vrouwen als maatschappelijk probleem op de kaart gezet in Nederland. Volgens haar wordt geweld tegen vrouwen voor minder vol aangezien dan andere criminaliteit. 'Als er een melding binnenkomt van een diefstal in een winkelcentrum of een diefstal in een woning, gaat de politie daar in veel gevallen met een noodvaart naartoe om mensen nog te kunnen betrappen. Als er een melding van huiselijk geweld binnenkomt, krijgt die vaak een lagere prioriteit. Het wordt minder belangrijk gevonden omdat het een relatieprobleem is. Als het over de geweldproblematiek tegen vrouwen gaat, wordt de ernst daarvan nog te vaak onderschat.'

Met soms – te vaak – dodelijk gevolg.

De cijfers over vrouwenmoorden zijn niet eenduidig. Volgens het Centraal Bureau voor de Statistiek worden er per jaar 43 vrouwen omgebracht (volgens de officiële statistiek in de periode 2017 tot en met 2021). In bijna zes van de tien gevallen is er sprake van moord door een partner of een ex-partner. Dat betekent dat er bij 26 vrouwen per jaar sprake is van femicide, van partnerdoding. Atria, kennisinstituut voor emancipatie en vrouwengeschiedenis, gaat uit van één dodelijk slachtoffer van femicide per acht à tien dagen. Waar komt dat verschil vandaan?

Het heeft te maken met het feit dat het CBS sommige zaken niet schaaft onder partnerdoding of femicide. Daarvan is volgens het CBS bijvoorbeeld geen sprake als partners niet officieel als partners geregistreerd staan en niet op hetzelfde adres wonen.

Een zaak als die van studente Mieke Oort in Leeuwarden wordt dus niet meegeteld. Zij werd gedood door een jongeman die haar partner niet wás, maar dat wel graag wíldte zijn. Geen

partnerdoding dus. Maar wel degelijk femicide.

Hetzelfde geldt voor de zaak van Paro Ramlagan. Zij werd in september 2024 in Rijswijk doodgeschoten door haar bovenbuurman. Hij wilde een relatie met haar, zij niet met hem. Geen partnerdoding. Wél femicide.

Twee zaken waarin een man niet kan accepteren dat een vrouw een andere keus maakt. Haar éígen keus.

Slachtoffers die niet de Nederlandse nationaliteit hebben tellen evenmin mee in de Nederlandse statistieken. Net als de gevallen waarvan helemaal niet bekend is wat de relatie was tussen een man en een overleden vrouw.

En wat te denken van verdachte gevallen van ‘zelfdoding’, waar families grote vraagtekens bij plaatsen. De politie helaas vaak niet. Met als gevolg dat er geen onderzoek plaatsvindt naar DNA op een touw of een sjaaltje om de hals van een slachtoffer. Of dat er geen tap wordt geplaatst op de telefoon van de (ex-)partner.

Er bestaat een mogelijkheid om via een artikel 12-procedure het Openbaar Ministerie alsnog te dwingen om tot vervolging over te gaan. Voor dergelijke zaken moeten betrokkenen wel een lange adem hebben. Bovendien kun je de onderzoeken die niet meteen na de vondst van het lichaam zijn gedaan niet meer altijd uitvoeren. Bewijsmateriaal is soms voorgoed verloren gegaan.

En hoe komt het toch dat zoveel vrouwen op onverklaarbare wijze van trappen of van balkons vallen? Zoals de tweeëntigjarige Svetlana die in juli 2021 zwaargewond onderaan de trap lag na een ruzie met haar vriend.

En die achtenvijftigjarige vrouw in IJsselstein die vlak voor ze overleed nog tegen hulpverleners zei dat haar man haar had geduwd.

Of die vrouw van tweeënzestig die in november 2020 dood onderaan de trap van haar woning in Zeewolde werd gevonden, vlak nadat ze haar relatie van tweeënhalp jaar had beëindigd.

Ik kan het niet met bewijzen staven, maar het zou me niets verbazen als zelfs één slachtoffer per acht à tien dagen nog aan de optimistische kant is. Reden genoeg om er aandacht voor te vragen in dit boek.

Ja, het klopt dat er nog steeds meer mannen dan vrouwen worden vermoord. Maar niet door hun eigen partner of ex-partner. Bij uitstek degene bij wie ze zich veilig moeten kunnen voelen. En juist bij hen zijn vrouwen dat helaas al te vaak niet. Alle reden tot zorg én aandacht.

Inleiding

*In Oosterhout is vanmorgen een vrouw overleden na huiselijk geweld
Hier is sprake van een menselijk drama, een gruwelijk drama.
De politie denkt dat er een conflict in de relationele sfeer aan voorafging
Conflict in de relationele sfeer
De verdachte en het slachtoffer zouden relatieproblemen hebben
Het gaat in ieder geval om huiselijk geweld
Het ging om eerwraak want ze wilde van hem scheiden*

Zomaar enkele quotes uit recente nieuwsberichten. Familie-drama, relationeel geweld, relatieproblemen... In veel gevallen krijgt een zaak een ander etiketje, terwijl het in feite gewoon gaat om moord of doodslag. Als het gaat om moord op vrouwen, dan wordt het altijd op een versluierende manier in de publiciteit gebracht, bijna een beetje lief of vergoelijkend.

Daarmee bagatelliseren we het probleem: het gaat ons eigenlijk niet zo aan, je moet er eigenlijk niet zoveel aandacht aan besteden, het is iets wat tussen deze twee mensen heeft gespeeld, dat soort dingen worden er gezegd. Maar in feite is er een mevrouw dood door de hand van haar partner of ex-partner. Dat is moord of doodslag en ik vraag me af waarom

we het dan niet gewoon zo noemen. Als je het een familiedrama noemt, dan klinkt dat eigenlijk alsof er niemand schuld heeft of niemand er iets aan had kunnen doen.

Moord op vrouwen wordt soms ook wel een crime passionel genoemd, misdaad uit passie. In sommige opzichten zou je inderdaad heel veel misdrijven een crime passionel kunnen noemen omdat de moord vanuit passie heeft plaatsgevonden. En toch klinkt dat in mijn oren dan bijna nog romantisch, net alsof je het die man niet kunt aanrekenen, alsof hij op de een of andere manier zo overmand was door emoties dat hij het niet kon helpen.

En dan is daar de term ‘femicide’. Ook daar ben ik niet helemaal een voorstander van omdat het een te brede paraplu is. Waar het om gaat is dat er mannen zijn die het niet kunnen verkroppen dat vrouwen hun eigen leven willen leiden, hun eigen beslissingen nemen of hun relatie beëindigen. Ik heb het over mannen die daar dan op een of andere manier zeer gewelddadig op reageren. Femicide is wat breder. Je kunt dat ook zien als vrouwenhaat. Maar het gaat mij niet zozeer om mannen die vrouwen haten, maar om mannen die waarschijnlijk zo ontzettend verknocht zijn aan die vrouwen dat ze het niet kunnen verkroppen dat die een eind aan de relatie maken. Dat is de categorie waar ik me op wil richten.

Met deze gedachten en de vragen die ik in de inleiding noemde begon ik in 2023 met Kelly Valk en Marieke Mager aan de research voor de podcast *Zij is van mij*, die in 2024 beschikbaar werd. Die research vormt de basis van dit boek.

In de eerste vier hoofdstukken van dit boek willen we de soms nauwelijks te geloven werkelijkheid laten zien. Aan de hand van de afschuwelijke zaken van Reagan Perez en Clarin-

da van den Bersselaar krijgen we een beeld van de gruwelijke impact van hun partners en de machteloosheid van de slachtoffers.

Vervolgens lezen we het verslag van een vrouw die jarenlang stelselmatig werd mishandeld door haar partner en die – ondanks dat haar man haar door haar hoofd schoot – het heeft overleefd en haar verhaal kan delen.

In het vierde hoofdstuk is een dader aan het woord, een man die zoals hij het zelf zegt het beest in hem niet meer kon beteugelen.

De vragen die uit de eerste hoofdstukken rijzen zijn: Wat zijn het voor mannen die in staat zijn om een vrouw te mishandelen, te stalken, te bedreigen en soms zelfs te vermoorden? Waarom doen ze het? Waar komt dat gedrag vandaan?

En hoe is het eigenlijk gesteld aan de kant van politie, justitie en wetgeving? Worden problemen wel voldoende herkend? Is er voldoende expertise, voldoende capaciteit? Kunnen we vrouwenmoord vaker voorkomen dan we nu doen?

In die vijf laatste hoofdstukken proberen we door in gesprek te gaan met onder anderen politieagenten, wetenschappers en advocaten antwoord te vinden op die vragen.

Verdriet en boosheid in Kerkrade om moord op ‘tante Reagan’

10 juli 2019

KERKRADE – Geschokte reacties in Kerkrade bij de gewelddadige dood van de 42-jarige ‘tante Reagan’. Vanmiddag werd zij neergestoken in de Erensteinerstraat in de wijk Chevremont. De 52-jarige verdachte is na een klopjacht rond 16.00 uur in Heerlen opgepakt.

De verdachte stak haar in haar keel. Meerdere mensen hebben het zien gebeuren. Volgens buurtbewoners zou haar ex-man haar vermoord hebben. ‘Die had al een straatverbod,’ zegt een omwonende. ‘Ze is al meerdere keren bij de politie geweest.’

Het verdriet is groot. ‘Ze had een hart van goud. Alle kinderen noemden haar tante. Ze was echt zo’n buurtmoeder waar iedereen altijd terecht kon. Het is echt heel erg dat uitgerekend haar dit moet overkomen,’ zegt een vriendin van het slachtoffer.

Behalve verdriet is er ook woede. ‘Reagan werd al langer lastig gevallen door haar ex. Je krijgt niet zomaar een straatverbod. Maar zoals zo vaak bij stalkingzaken kan de politie niets totdat er wat gebeurt. Nu is het zover, er is iemand dood. Dat klopt toch niet? De politiek moet hier eens wat aan doen. Deze man had allang van de straat geplukt moeten worden. Dat blijkt nu. Maar het is te laat en dat voelt heel onrechtvaardig,’ aldus een andere vriendin van het slachtoffer.

Bron: *De Telegraaf*